



---

**Državni izpitni center**

---



M 0 7 2 6 4 1 1 2

JESENSKI ROK

# **TEORIJA IN ZGODOVINA DRAME IN GLEDALIŠČE**

---

---

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

**Petek, 31. avgust 2007**

---

**SPLOŠNA MATURA**

---

1. Odlomek A je vzet iz Cankarjeve socialne drame Kralj na Betajnovi (uprizorjene v Ljubljani leta 1904), v kateri sta (po drami Jakob Ruda) znova vodilna motiva volja do moči in volja do socialne pravičnosti.
- 5 točk
2. Samooznake: jaz nisem tiholazec, sramežljiv, bojazljiv, omoraljen tiholazec, jaz moram naprej, ne maram plota in ne vesti, /jaz sem/ kralj na Betajnovi; kar pomeni: ne delam na tiho, na skrivaj, nisem neodkrit, potuhnjjen človek, ampak delam javno, vsem na očeh, ni me sram za tisto, kar delam, dovolj imam poguma, da odstranim plotove, očitkov vesti ne poslušam, nisem moralist, le tako sem lahko kralj.
- Izpis vseh treh samooznak 1 točka, razlaga vsake 3 točke  
Skupaj 4 točke*
3. Jožef Kantor – njegov priimek napoveduje človeka, ki druge spravlja 'na kant', tj. ob premoženje, v revščino, je trški podjetnik, prvobitni kapitalist, ki si tako ali drugače nakopiči veliko premoženje, ki ima vedno več moči, pohlepen, krivičen, nasilen, amoralen, izkoriščevalec, oderuh, nasilnež, ki hoče neomejeno oblast, do katere pride s prevaro, krajo, zločinom, preko trupel, ki hoče zmago na bližnjih volitvah, v očeh drugih pa zaradi strahu in koristi ostaja čist, njegovi zločini ostajajo nekaznovani, vsi ostajajo z njim, zagotovo se mu obeta tudi zmaga na volitvah, neprijetne žive opominjevalce odstranja s svoje poti: staremu Krnecu plačuje pijačo, Nino, hčerko svojega propadlega bratranca, bo zaprl v samostan, družina se ga boji, Maksa ubije z Berlotovo puško, tako da zaprejo Berlota, ne njega, župnik ga bo skupaj z verniki podprl na volitvah, ker bo dobronik cerkve, nekdanji liberalec bo kandidat klerikalcev) +.
- 3 točke
4. Npr.: postavil sem vam oviro, prebudil vest, obtežil sem vas z resnico; ne boste šli več naprej in navzgor, ne boste več morili in kradli; tudi Nine se ne boste znebili, vrnili ji boste ukradeno; vse ste pokradli in onesrečili, krivi ste za našo bedo; toda sedaj boste nehali kraljevati, se boste odrekli oblasti; dvignili se bodo vaši sužnji, vam odvzeli krono in z njo oblast.
- 6 točk
5. Za bojeviti dvogovor, bojeviti dialog.
- 1 točka
6. Način govorno-telesne interpretacije, čustvene reakcije, premike, kretnje.
- 3 točke
7. Takšna bojevita dvogovora najdemo npr. v komediji Za narodov blagor med Grozdom in Ščuko v 1. aktu 4. p in v 3. aktu 18. p., pa med Jermanom in župnikom v Hlapcih v zadnjih prizorih 2. akta in v 3. aktu; Ščuka zmore uporno dejanje in z drugimi vred prične razbijati šipe, Maksa Kantor ubije, Jermana pa umirijo in verjetno premestijo na Goličavo).
- 2 + 2 točki  
Skupaj 4 točke
8. Kralj na Betajnovi: Maks Francki, Kantorjevi hčerki, s katero se ljubita, vendar jo oče nameni bogatejšemu Berlotu, ker je njegova zaupnica; Hlapci: Jerman Kalandru in drugim antikristom ter župniku, prvi mu pomagajo razhlapčevati ljudstvo, mu odpreti oči, ga vzravnati, so prijatelji in pomočniki, drugi pa je novi gospodar, ki bo storil vse, da prevratnih želja ne bo mogel uresničiti, je torej nasprotnik; Za narodov blagor: Ščuka Gorniku, ki bi ga rada oba volilna tabora izrabila v svojo korist, in gospe Grozdovi, ki z vsemi sredstvi želi možu pomagati do volilne zmage, pri tem pa imeti tudi sama koristi od pomembnega moškega, kar Gornik je, Ščuka ga ima za idejno naprednega in razumevajočega simpatizerja prevratnih idej, Grozdova pa je nejevoljna njegova nekdanja neusojena simpatija, nekakšna intimna zaupnica, ki ima dovolj svojega ostarelega moža.
- 3 + 3 točke (kdo komu po 1 točko, zakaj po 1 točko)  
Skupaj 6 točk
9. DA; npr.: obe sta kritični; Maks nadaljuje Ščuko, oba lika imata avtobiografske črte; kakor Grozd tudi Kantor zagovarja teorijo o gospodarju in hlapcu, Grozd npr. pravi Ščuki: "Vi ste v moji službi ... rabite to nadarjenost, kakor vam je plačana", Kantor govori podobno: "... vi ste moj sluga, moj hlapec in drugega nič"; oba sta politika, ki ne izbirata sredstev za dosego oblasti, oba imata moč, da dosežeta cilj, le da Grozd nima krvavih rok, ni še kralj; vsi so s Kantorjem in vsi bodo z

Grozdrom, če bo zmagal; oba sta silaka in nasilneža, Cankar protestira zoper kantorstvo in grozdovstvo in zagovarja svobodo, pogum, upornišтво ...

1 + 2 točki  
Skupaj 3 točke

10. Izreče jih Koprivcu, ki je "velik in debel človek" in bo volil Kantorja, župniku, možem, kmetom; izbor in podčrtanje dela z utemeljitvijo; gre za sklepno situacijo in predzadnjo Kantorjevo repliko, ki jo potem izostri s provokativno povedjo: "Kdor mi more kaj očitati, naj govori, naj ne trči z mano!" Vendar mu vsi v en glas odgovorijo, trkajoč s kozarci: "Vsi smo z vami! Bog vas živi, Kantor!" Nekateri razlagalci menijo, da je prav tu moralnoetični vrh drame.  
*Za vsaj dva pravilna lika 2 točki, za podčrtavo 1 točko, za utemeljitev 2 točki, za poznavanje sklepa drame 2 točki)*  
Skupaj 7 točk
11. Za zaprto formo, *npr.*: dramsko dogajanje je osredinjeno okrog glavnega lika in njegove dramske usode, oblikovano vzročno-posledično, logično, konkretizira neko pomembno idejo; za odprto formo pa: dramskega dogajanja, ki ni celovito, je veliko, se ne zaključuje tragično, ni enotno, kaže mnogoterost življenja, ni zakritega dogajanja, prevladuje konkretnost, individualnost; dramskih likov-zgodb-usod je veliko, poudarjena je njihova fizična in biološka eksistenca, protiigralec jim je bolj svet kakor pa drugi liki, prihajajo iz različnih družbenih slojev, izražajo moderne ideje, izgubljajo identiteto, preudarnost, distanco do sebe, nasprotnika; dramski čas in prostor se pogosto menjata; kompozicija je razdrobljena, vodi v ponavljanje)  
2 + 1 + 1 točka  
Skupaj 4 točke
12. NE; *npr.*: spregovori ga igralec z odra, v neki gledališki situaciji, konkretno, ni več le virtualno  
1 + 2 točki
13. *Npr.*: Kaj se v njej zgodi? Kdo so liki in zakaj so se zbrali prav na tem mestu in v tem času? Kako so označeni? Kakšen pomen ima neka situacija v celotnem dogajanju? Kaj napoveduje? Koliko je gledališka, tj. uprizoritveno učinkovita? Osrednji dogodek? ...  
1 + 1 točka  
Skupaj 2 točki
14. *Npr.*: na dramskem besedilu jih opravi dramaturg, ki pripravi besedilo za gledališko uprizoritev, ga z režiserjem pregleda, skrajša, uredi ...)  
Za dve prvini 2 točki
15. Besedilo, igralec, gledalec, tudi osvetlitev  
3 točke
16. Kam/do kod mora moj glas? Od kod moram govoriti? Kakšni prostorski odnosi strukturirajo telo in glas?  
3 točke
17. *Npr.*: inspicient, šepetalec, odrski mojster ...  
Za oba 1 točka
- 18.
- |                        |                     |                |
|------------------------|---------------------|----------------|
| <i>besedilo</i>        | Škofjeloški pasijon | Županova Micka |
| <i>avtor</i>           | O. Romuald          | A. T. Linhart  |
| <i>zvrstna oznaka</i>  | duhovna igra        | komedija       |
| <i>slogovna oznaka</i> | barok               | razsvetljenje  |
- Za obe besedili z avtorjema 1 točka, oznake po 1 točko  
Skupaj 6 točk
19. Lado Kralj; NE  
2 točki
20. NE  
2 točki
- Skupaj 72 točk**